

Danske domme i straffesager 1967-68

Ved højesteretsdommer TH. GJERULFF

Straf eller sikkerhedsforanstaltninger.

I N.T.f.K. 1967 p. 254—55 er nævnt nogle tilfælde, hvor spørgsmålet om forvaring eller særfængsel havde frembudt særlig tvivl. I forbindelse hermed kan anføres følgende:

En i 1935 født mand, der flere gange var anset med fængselsstraf for tyveri m. v., senest med psykopalfængsel i 1 år 9 måneder, var i 1961 dømt til anbringelse i forvaringsanstalt for tyveri, underslæb og dokumentfalsk. Han blev prøveudskrevet i 1963, men genindsat samme år. I 1965 blev han påny prøveudskrevet. I 1966 gjorde han sig — til dels under to undvigelser efter at han var blevet fængslet — skyldig i berigelsesforbrydelser og dokumentfalsk m. v. Medens den observerende overlæge fandt, at en tidsbestemt straf eventuelt i særfængsel kunne forsøges endnu engang, anbefalede Retslægerådet genanbringelse i forvaringsanstalt. Tiltalte betegnedes af rådet som svært karakterafvigende, holdningsløs, udadprojicerende, selvhævdende og ustadig, og rådet anså det ikke for sandsynliggjort, at hans ægteskab ville kunne virke tilstrækkeligt stabiliserende. Ved underrettens dom dømtes tiltalte til anbringelse i forvaringsanstalt. Østre Landsret fandt ham derimod ikke uegnet til påvirkning gennem straf og idømte ham særfængsel i 3 år. Ved H.D. 23. januar 1968 (U. 1968.109) stadfæstedes underrettsdommen.

En nu 25-årig mand, der tidligere havde været idømt ungdomsfængsel og to fængselsstraffe, hovedsagelig for tyveri, var i 1966 blevet idømt særfængsel i 2 år for tyveri m. v. Under en prøveudskrivning i 1967 begik han underslæb, tyveri, bedragerier bl. a. ved udstedelse af dækningsløse checks og dokumentfalsk bl. a. ved benyttelse af stjalne checkhæfter. Overlægen ved forvaringsanstalten og særfængslet i Horsens anbefalede ud fra et behandlingsmæssigt synspunkt, at tiltalte påny ansås med dom til særfængsel, idet overlægen var af den opfattelse, at forvaring ville kunne accentuere hans angstfølelse og usikkerhedsfølelse på en sådan måde, at en behandling af ham ville kunne besværliggøres og måske være ganske uigennemførlig, hvis han foruden de øvrige vanskeligheder også skulle have den belastning en afsoning på ubestemt tid afgjort måtte være. Retslægerådet anbefalede derimod anbringelse i forvaringsanstalt. Efter rådets skøn kunne der ikke antages at være indtrådt nogen ændring af tiltaltes psykiske tilstand som følge af hans ophold i særfængslet. Han måtte fortsat anses for svært karakterafvigende med overdreven sårbarhed, selvusikkerhed, angstfornemmelser og min-

dreværdsfølelse; han betegnedes som upålidelig og holdningsløs med tilbøjelighed til impulsiv handlemåde. Efter rådets skøn kunne han ikke længere anses for egnet til påvirkning gennem straf, ej heller ved afsoning i særfængslet, idet hans karakterafvigelser var så udtalte og hans selvindsigt så ringe, at en psykiatrisk ledet personlighedsbehandling ikke ville have udsigt til at føre til noget resultat inden for et forud fastlagt begrænset tidsrum. Underretten fandt efter de lægelige udtalelser ikke med sikkerhed at kunne anse tiltalte for uegnet til påvirkning gennem straf og lagde herved vægt på en af overlægen nævnt medikamentel behandling og tiltaltes erkendelse af sin egen situation. Tiltalte idømtes herefter særfængsel i 3 år. Vestre Landsret fandt derimod tiltalte uegnet til påvirkning gennem straf og dømte ham til anbringelse i en forvaringsanstalt. Denne dom stadfæstedes ved H.D. 30. august 1968 (U. 1968.718). En af de i sagen deltagende fem dommere ville dog stadfæste underrettsdommen.

En nu 45-årig mand, der havde været straffet 11 gange for berigelsesforbrydelser, senest med særfængsel i 2 år, gjorde sig under en prøveudskrivning skyldig i dokumentfalsk med hensyn til checks og bedragerier bl. a. ved udstedelse af dækningsløse checks. Overlægen ved særfængslet i Horsens anbefalede, at tiltalte påny ansås med særfængsel. Retslægerådet tilrådede derimod anbringelse i forvaringsanstalt. Rådet udtalte, at tiltalte personligheds-mæssigt var i betydelig grad afvigende, holdningsløs, veg og ustabil, giver let op over for modgang og vanskeligheder, udtalt udadprojicerende med ringe forståelse af egne brist. Efter rådets skøn kunne tiltalte nu ikke længere anses for straffegnet. Såvel ved underretten som ved Vestre Landsret dømtes tiltalte til anbringelse i forvaring, og landsrettens dom stadfæstedes ved H.D. 17. oktober 1968 (U. 1968.762).

Med hensyn til forbrydelser begået under prøveudskrivning fra forvaringsanstalt kan nævnes:

En i 1914 født mand blev i 1958 dømt til anbringelse i forvaringsanstalt i anledning af usædeligt forhold over for drenge. Han blev prøveudskrevet i 1962. I 1967 gjorde han sig i eet tilfælde skyldig i beføling af en 9-årig dreng (strfl. § 232). Såvel ved underretten som ved Østre Landsret blev tiltalte herfor dømt til anbringelse i forvaringsanstalt. Ved H.D. 25. marts 1968 (U. 1968.280) fandtes det imidlertid under hensyn til, at tiltalte havde været prøveudskrevet siden 1962, og til beskaffenheden af det begåede forhold ikke af hensyn til retssikkerheden fornødent, at han, der havde siddet i varetægtsfængsel i mere end 5 måneder, nu påny anbragtes i forvaringsanstalt, eller at der blev truffet andre foranstaltninger over for ham udover de allerede gældende.

Herud var de dogme sagt

Arbejdshus.

En i 1924 født mand, der gentagne gange var straffet for berigelsesforbrydelser, blev i 1961 idømt arbejdshus. Efter en prøveløsladelse i 1964 og genindsættelse i 1965 blev han påny løsladt på prøve i 1966 og mod sin protest anbragt på „Lyng“. Samme dag bortgik han herfra og stjal kort efter nogle ure fra et udstillingsvindue, hvis rude han knuste med en sten, efter hans forklaring som en trodsaktion. Ved underrettsdommen dømtes tiltalte til anbringelse i arbejdshus. Østre Landsret fandt derimod ikke tilstrækkeligt grundlag for at fæstslå, at forbrydelsen måtte betragtes som udslag af hang til lediggang og uordnet levevis, og idømte ham fængsel i 1 år 3 måneder. Ved H.D. 31. januar 1967 (*U. 1967.149*) stadfæstedes underrettens dom med fire stemmer mod een, der efter det om tiltaltes helbredstilstand oplyste ikke fandt, at arbejdshus burde idømmes.

Sikkerhedsforvaring.

En i 1918 født mand, der adskillige gange var straffet, herunder for berigelsesforbrydelser, blev i 1949 for indbrud og røveri af særlig farlig karakter idømt sikkerhedsforvaring. Han var prøveløsladt fra 1956 til 1959 og blev påny løsladt på prøve i oktober 1964. I sommeren 1965 gjorde han sig sammen med en anden skyldig i en række indbrudstyverier og forsøg herpå, i hæleri og i overtrædelse af våbenloven. Overlægen ved forvaringsanstalten i Horsens anbefalede anbringelse i forvaringsanstalt. Retslægerådet betegnede tiltalte som personlighedsmæssigt afvigende, selvoptaget, selvretfærdig og uligevægtig, ustadig med ringe modstandsevne overfor kriminelle tilskyndelser. Rådet fandt hans strafegnethed noget tvivlsom og udtalte, at anbringelse i forvaringsanstalt kunne komme på tale, da faren for nye lovovertrædelser på grund af hans psykiske struktur var betydelig, og da han i et vist omfang havde behov for psykiatrisk behandling. Imidlertid kunne den psykiatriske assistance efter rådets udtalelse også ydes ham i sikkerhedsforvaringen, således som det skete under hans sidste indsættelse her. Ved byrettens dom blev tiltalte dømt til anbringelse i forvaringsanstalt; een dommer stemte dog for sikkerhedsforvaring. Ved Østre Landsret blev resultatet sikkerhedsforvaring, og denne dom stadfæstedes ved H.D. 11. maj 1967 (*U. 1967.503*).

En i 1928 født mand var straffet talrige gange for berigelsesforbrydelser og i 1959 idømt arbejdshus. I 1964 blev han for anden gang løsladt på prøve og i 1965 for tyveri dømt til gentagen indsættelse i arbejdshus, jfr. strfl. § 62, nr. 1 og 4. I maj 1966 udeblev han fra en orlov og begik i de følgende måneder over 50 indbrud m. v. I forbindelse med et af disse gjorde han

sig skyldig i røveri og voldtægt over for en 78-årig kvinde. Ifølge Retslægerådets erklæring var tiltalte personligheds-mæssigt viljesvag og noget sensitiv; han måtte anses for forfalden til druk-kenskab, og lovovertrædelserne var begået i spirituspåvirket til-stand. Han kunne principielt ikke anses for uegnet til påvirk-ning gennem straf, og rådet fandt fornyet indsættelse i arbejds-hus indiceret. Ved nævningetinget blev tiltalte idømt fængsel i 7 år, dog med dissens for sikkerhedsforvaring. Ved H.D. 7. no-venber 1967 (*U. 1968.9*) blev tiltalte dømt til at tages i sikker-hedsforvaring.

Ungdomsfængsel.

En ung mand, født i maj 1947, havde siden sit 15. år haft tre tiltalefrafald for tyveri, brugstyveri m. v. mod forbliven under børne- og ungdomsforsorg. Han havde nu fra slutningen af 1966 til juni 1967 til dels sammen med andre unge gjort sig skyldig i 19 brugstyverier af motorkøretøjer og 3 forsøg herpå, 6 tyverier fra automobiler, et hæleri med hensyn til en stjålet jakke, et indbrud i en godsvogn og et forsøg herpå samt overtrædelser af færdselsloven og politivedtægten. Ved byrettens dom ansås han med ungdomsfængsel. Ved Østre Landsret fandt tre af de vote-rende — navnlig på grund af den lange varetægtsfængsling — at det var upåkrævet, at straf kom til fuldbyrdelse, og de stemte derfor for at udsætte straffastsættelsen bl. a. på vilkår, at tiltalte undergaves tilsyn i prøvetiden 2 år af Dansk Forsorgsselskab, og såfremt selskabet fandt det påkrævet, undergav sig en lægelig ledet kur mod alkoholmisbrug med eventuel anbringelse på af-vænningshjem eller lign. De tre øvrige voterende fandt under hensyn til kriminaliteten og oplysningerne om tiltaltes person-lige forhold, herunder navnlig hans svage karakter og intelligens, at yderligere stabilisering var fornøden, og de stemte derfor for ungdomsfængsel. Efter afsigelsen af landsrettens dom blev tiltalte løsladt og havde derefter ophold hos sine forældre. Ved H.D. 19. april 1968 (*U. 1968.406*) stadfæstedes byrettens dom, idet fire dommere, der lagde vægt på den nuværende og tidligere kriminalitet, efter det om tiltaltes personlige forhold oplyste fandt idømmelse af ungdomsfængsel formålstjenligt. Tre dom-mere stemte under hensyn til tiltaltes alder, hans personlige for-hold efter landsrettens dom og iøvrigt i henhold til de deri an-førte grunde for at stadfæste denne.

Betinget dom.

En da 21-årig ustraffet mand havde under ansættelse på et badehotel af en 6 år ældre, tidligere straffet medansat fået over-givet 4 checkblanketter, som den medansatte havde tilegnet sig

på hotellets kontor og falskelig udfyldt, hvorefter tiltalte udgav eller indløste checkene, der indbragte kontant knap 2300 kr. og varer for godt 200 kr. Tiltalte havde endvidere stjålet nogle effekter fra et værelse. Under hensyn til beskaffenheden af det førstnævnte forhold ansås han ved H.D. 23. august 1967 (*U. 1967.763*) med en ubetinget straf af fængsel i 3 måneder. To af syv dommere ville dog gøre straffen betinget.

En lillebilvognmand fandt en morgen i sin vogn en løs checkblanket, som han var klar over, at en ham bekendt kunde havde tabt den foregående aften. Han udfyldte den med 1875 kr., underskrev med kundens navn og benyttede den til indbetaling på et postkontor for en til ham selv udstedt postanvisning. Tiltalte havde erstattet beløbet. Ved H.D. 23. august 1967 (*U. 1967.765*) blev tiltalte anset med en betinget dom af fængsel i 5 måneder. To af syv dommere stemte dog under hensyn til forbrydelsens beskaffenhed for ubetinget straf, hvilket med dissens var blevet resultatet ved landsretten.

En skatteyder, der som dokumentation over for skatterådet af fradragsberettigede udgifter havde forevist forfalskede benzinregninger og restaurationsregninger, der vedrørte private udgifter, blev for dokumentfalsk og skattesvig (lovbkg. nr. 212 af 19. juni 1964 § 13, stk. 1) ved H.D. 11. oktober 1967 (*U. 1967.803*) anset med en ubetinget fængselsstraf på 30 dage (dissens for 60 dage) og en bøde på 1200 kr.

To 24-årige mænd havde under deres ansættelse ved DSB, til dels i forening, stjålet ledningsstumper, kobber og messing, som den ene solgte til en produkthandler for ca. 1300 kr., hvoraf den anden fik ca. 300 kr. Ved H.D. 3. maj 1968 (*U. 1968.436*) blev de begge anset med fængsel i 40 dage, der for den sidstnævntes vedkommende under hensyn til hans mere beskedne medvirken gjordes betinget. To af fem dommere stemte for betingede straffe til begge på henholdsvis 3 måneder og 60 dage. Ved H.D. 19. december 1968 (*U. 1969.129*) blev en ustraffet 36-årig mand, der sammen med en anden havde stjålet kabelstumper, der lå i skrot-dynger på arbejdspladsen, og solgt metallet for 269 kr., anset med fængsel i 30 dage, der under hensyn til det stjålnes værdi og tiltaltes personlige forhold gjordes betinget.

For tyveri af 215 cigaretter på sin arbejdsplads blev en 58-årig tobaksarbejderske ved H.D. 3. maj 1968 (*U. 1968.437*) anset med en betinget straf af fængsel i 30 dage samt en bøde på 300 kr. i medfør af strfl. § 58, stk. 2.

En nu 30-årig bogholder havde fra sit firma i løbet af et år tilegnet sig ca. 17.000 kr. Ved underrettens dom ansås han bl. a. under hensyn til oplysningerne om hans personlige forhold med en betinget straf af fængsel i 1 år. Ved landsretten fastsattes straffen til fængsel i 6 måneder, der under hensyn til størrelsen

af det besvegne beløb og omstændighederne iøvrigt blev gjort ubetinget. Denne dom stadfæstedes ved H.D. 25. august 1967 (U. 1967.766), idet dog tre af syv dommere ville stadfæste underrettens dom.

En sergent, der bestyrede kassen på et militært regnskabskontor, gjorde sig i løbet af et par måneder skyldig i underslæb på 10.000 kr., som han forsøgte at skjule ved urigtig bogføring. Medens han ved underretten og ved landsretten under dissens var anset med en betinget straf af fængsel i 1 år, fastsattes straffen ved H.D. 30. august 1967 (U. 1967.779) til 6 måneder ubetinget.

En 30-årig mand, der bestyrede et postindleveringssted, som var oprettet i hans forretning, tilegnede sig i løbet af 4—5 måneder ca. 15.000 kr., der var indbetalt i forbindelse med giroindbetalingskort. Ved H.D. 28. november 1967 (U. 1968.53) ansås han efter omstændighederne, herunder hans personlige forhold, med en betinget straf af fængsel i 8 måneder. To af syv dommere stemte for 6 måneders fængsel ubetinget, hvilket under dissens var resultatet ved landsretten. — Vedrørende postbudes tilegnelse af pengeforsendelser kan henvises til landsretsdomme i U. 1967. 418, 571 og 581.

Ved H.D. 27. marts 1968 (U. 1968.294) blev en 21-årig mand, der to gange havde haft samleje med en 13 $\frac{3}{4}$ årig pige, den første gang medens pigen som babysitter overnattede i hans og hans hustrus hjem, anset med en ubetinget straf af fængsel i 3 måneder. Tre af syv dommere stemte for at stadfæste landsrettens dom af 5 måneders fængsel betinget.

Fradrag for varetægtsfængsel.

Bestemmelsen i strfl. § 86 om fradrag for varetægtsfængsel er hidtil som hovedregel blevet praktiseret således, at kun to trediedele af varetægtstiden kom til fradrag i fængselsstraffe m.v. Denne praksis hænger formentlig sammen med omsætningsreglen i strfl. § 90, stk. 3, hvorefter 2 dages fængsel regnes lig med 3 dages hæfte, idet man har sidestillet varetægtsfængsel med hæfte, jfr. Hurwitz: Den danske kriminalret, alm. del s. 749.

Som forholdene har udviklet sig, herunder vedrørende afsoning af fængselsstraf m.v., kan det imidlertid betvivles, om varetægtsfængsel adskiller sig så meget fra afsoning, at der heri kan søges begrundelse for ikke at foretage fuldt fradrag, hvilket måske af andre grunde kunne være ønskeligt.

Ved H.D. 31. oktober 1968 (U. 1968.791) fradroges 13 måneder for et varetægtsfængsel på godt 13 $\frac{1}{2}$ måned, og ved H.D. 20. november 1968 (U. 1969.55) gaves fuldt fradrag 266 dage. Disse to afgørelser må formentlig ses som udtryk for, at Højesteret,

når ikke særlige forhold foreligger, vil foretage fuldt fradrag. — Der kan henvises til Beretning fra forsvarerudvalget af 1966 i Advokatbladet 1968 s. 121—22, Caspersen sammesteds s. 182 og Thorup i Juristen 1968 s. 388.

Forældelse.

Ved to H.D. 21. november 1968 (*U. 1969.56 og 59*) antoges det, at strafansvaret for opførelse af bygninger i strid med byreguleringsloven forældes efter 2 år fra opførelsen i henhold til strfl. § 92, jfr. § 93, stk. 1 nr. 1, sammenholdt med § 94, stk. 1. Dissens fra een dommer, der fandt, at der ved opførelsen var etableret en ulovlig tilstand, som medfører, at forældelsesfristen ikke løber, så længe denne tilstand består.

Falsk forklaring.

Ved H.D. 27. april 1967 (*U. 1967.488*) antoges det, at reglen i strfl. § 159, stk. 2, om falsk forklaring under afhøring for retten i tilfælde, hvor den afhørte var berettiget til at nægte forklaring, ikke angår partsforklaringer i almindelighed, men tilfælde, hvor der foreligger en af de i rpl. kap. 18, jfr. § 305, nævnte fritagelsesgrunde, jfr. kommentar i *U. 1967 B. 276*.

Ærefornærmelser.

I dagbladet Politiken offentliggjorde bladets litteraturkritiker en anmeldelse af to af den norske forfatter Jens Bjørneboes bøger „Frihetens Øyeblikk“ og „Uden en Trævl“. I anmeldelsen nævntes Bjørneboes tidligere roman „Før hanen galer“, og det udtaltes i en parantes „der efter min opfattelse brugte de tyske koncentrationslejrslægers kyniske eksperimenter med fangerne som påstand for at skrive sensationelt om perversion og sadisme.“ Denne udtalelse fandtes ved Østre Landsrets dom med to stemmer mod een at overskride grænserne for selv den vide ytringsfrihed, der gælder for litterær og anden kunstnerisk kritik. Ved H.D. 18. november 1968 (*U. 1969.47*) blev resultatet det modsatte med fire stemmer mod tre. Alle dommere var dog enige om, at der for den litterære kritik må gælde en vid ytringsfrihed, og forskellen mellem flertallets og mindretallets bedømmelse vedrører således udtalelsens forhold til denne vide ytringsfrihed. Afgørelsen er naturligvis konkret, men der er navnlig i flertallets begrundelse bemærkninger af mere almindelig karakter. Da det dernæst er første gang, at Højesteret har taget stilling til en sag om den litterære kritiks forhold til straffelovens regler om ærefornærmelser, jfr. derimod *U. 1938.765* om videnskabelig kritik, er det fundet naturligt her at gengive såvel flertallets som mindretallets begrundelser. Flertallet udtaler:

Det tiltrædes, at der for den litterære kritik må gælde en vid yringsfrihed. Det må være et naturligt led i kritikken, at en anmelder vurderer et værks formål og dermed også forfatterens motivering, for så vidt som den manifesterer sig i værket, og anmelderen må efter omstændighederne kunne foretage en prøvelse af forfatterens angivelser herom. Der vil i forbindelse hermed kunne forekomme udtalelser, der i og for sig kan forstås som berørende forfatterens ære, men som desuagtet må anses omfattet af yringsfriheden, forudsat at prøvelsen alene bygger på en saglig bedømmelse af værket og eventuelt andre værker af samme forfatter.

Ved afgørelsen af den foreliggende sag findes der at måtte tages hensyn til den sammenhæng, hvori den påklagede udtalelse forekommer. Den er led i en udførlig anmeldelse af bl. a. indstævntes bog „Frihedens Øjeblik“, hvis emne er „Bestialitetens Historie“. Der må endvidere tages hensyn til karakteren af indstævntes bevidst provokatoriske forfatterskab, hvis linier trækkes op i anmeldelsen. Det kan dernæst ikke antages, at usaglige hensyn har været bestemmende for appellantens bedømmelse. Herefter findes udtalelsen, der fremtræder som appellantens personlige opfattelse og kun tager stilling til forfatterens motivering, for så vidt som den manifesterede sig i værket, ikke at overskride grænserne for den yringsfrihed, som må tilkomme en litterær anmelder.

Heroverfor udtaler mindretallet:

Den påklagede udtalelse om indstævntes roman „Før hanen galer“ er ikke fremkommet i forbindelse med en anmeldelse af hans nævnte ungdomsværk med den for en anmeldelse sædvanlige redegørelse for grundlaget for vurderingen, men alene som et parentetisk indskud, der giver udtryk for appellantens syn på indstævntes bevæggrunde for at skrive bogen. Uanset at udtalelsen indgår som led i en større sammenhæng og tilkendegives som værende udtryk for appellantens personlige opfattelse, skønnes denne udtalelse at have fået en sådan udformning, at det findes betænkeligt at anse den som dækket af den vidtrækkende yringsfrihed, som også disse dommere anser gældende for den litterære kritik. Der er herved særlig taget i betragtning, at det drejede sig om de tyske koncentrationslejrslægers kyniske eksperimenter med fangerne og dermed handlinger, hvis brug som påskud for at skrive sensationelt om perversion og sadisme måtte blive stærkt fordømt. Udtalelsen kom derved til at fremtræde som på særlig måde krænkende for indstævntes ære. Ud fra de således foreliggende omstændigheder og af de i dommen i øvrigt anførte grunde stemmer disse dommere for at stadfæste dommen.

Dommen er kommenteret i U. 1969 B. 136.

Narkotika.

Der har hidtil¹⁾ kun foreligget en enkelt sag for Højesteret om overtrædelse af loven om euforiserende stoffer. Sagen angik en 22-årig mand, der havde været i besiddelse af hash og LSD, og som i et par tilfælde havde købt til eget forbrug og i et tilfælde medvirket ved køb af 100 g hash. Han havde endvidere falskeligt udfyldt og underskrevet 3 receptblanketter på hydrocontabletter; recepterne blev af andre indleveret på apoteker. Han ansås ved H.D. 29. juni 1968 (*U. 1968.611*) med fængsel i 3 måneder, der under hensyn til hans personlige forhold, og til at han kun i begrænset omfang havde medvirket ved handel med euforiserende stoffer, blev gjort betinget. — Ved Østre Landsrets domme i *U. 1967.899 og 1968.193, 839, 864 og 865* er der for indførsels- og handelsvirksomhed idømt ubetingede fængselsstraffe fra 50 dage til 1 år 6 måneder (heri dog også straf for alfonseri).

Th. Gjerulff.

¹⁾ Indtil udgangen af 1968.